

Till Skolverket

Waldorfskolefederationen har inbjudits att inkomma med remissyttrande till förslaget om nya kursplaner för grundskolan.

Hittills har det för waldorfskolorna bindande läroplansdokumentet varit En väg till frihet. Av Skolverket och Skolinspektionen har det uppfattats som liggande inom ramen för målbeskrivningarna för Lpo 94 samtidigt som waldorfrörelsen ansett att det gett utrymme för den egna, på internationell bas vilande, pedagogikens grundläggande principer.

Fortfarande är det vår uppfattning att detta dokument bör vara utgångspunkten för waldorfpedagogiken, även om det givetvis måste vara föränderligt med hänsyn till samhällsutvecklingen och därav följande nya förväntningar på vad skolan skall ge eleverna. Det vore egendomligt om det inte skulle få finnas ett verkligt och valbart pedagogiskt alternativ i Sverige - liksom i de flesta demokratier i världen.

Det nya skollagsförslaget, också som det formuleras i lagrådsremissen uttrycker också intresse för att medge ett visst frihetsutrymme för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Detta skall formuleras i särskilda förordningar.

Det nya kursplaneförslaget innehåller dock moment som är mer svårförenliga med waldorfpedagogiken än Lpo 94.

Vårt remissyttrande bl.a. vill peka på sådana punkter, framför allt generella, men exemplifierar också med moment i de olika ämnena där detta blir särskilt tydligt. Perspektivet är dock inte insnävat till punkter som kan underlätta för waldorfpedagogiken. Enligt vår uppfattning gäller det centrala aspekter som kan ge alla barn en meningsfullare skolgång som bildar en god start in i vuxenlivet.

Huvudsynpunkter

Det mest oroande i de nya kursplaneförslaget är enligt vår uppfattning tendensen till intellektualisering av de tidiga skolåren.

Waldorfpedagogikens hjärtpunkt är att barn under de första skolåren skall få en allsidigt uppbyggande undervisning. De skall få stimulans att utveckla motorik, kreativitet och fantasiförmåga.

I anslutning till våra norska kollegers kursplanedokument vill vi framhålla vikten av de förmågor som enligt vår uppfattning behöver grundläggas under de första skolåren som förberedelse till de mer specifikt intellektuellt kognitiva målen i högre klasser. Beprövad erfarenhet och forskning stöder rimligheten i detta.

Hit hör ett antal basförmågor: Språklig förmåga, fysisk rörelseförmåga, fantasi och kreativitetsförmåga, förmåga till etisk-moralisk förståelse, social förmåga, sinnes- och iakttagelseförmåga och koncentrationsförmåga. I en sådan komplex helhet finns naturligtvis också den intellektuella växten. Men den måste vara inbäddad i det skisserade, bärande sammanhanget.

Utvecklandet av en mer renodlad intellektuell förmåga bör lämnas till åk 7-8 och gymnasiet även om det också här stimuleras av praktiskt och konstnärligt övande.

Givetvis kan man ha olika uppfattningar om detta. Men en tillräckligt bred forskning, också när det gäller hjärnans utveckling ger åtminstone stöd för att de föräldrar som vill välja en

skola med en sådan progression bör ha rätt till ett sådant val. I synnerhet som waldorfskolor under nittio år globalt, sextio år i Sverige i rikt mått visat att elever som fått utvecklas under dessa principer varit synnerligen väl förberedda också för avancerade högre studier.

Det sinnliga materialet under de första skolåren skall därför vara överskådligt och nära barnen. Att leva i och med berättade och tecknade/målade bilder är därför viktigare än den intellektuella skolningen under åk 1-3. Helheter snarare än analys.

Våra erfarenheter visar tydligt att en sådan på det intellektuella området långsammare progression har stora fördelar på många områden. Skoltrötthet motverkas, intresset för lärostoffet och världen fördjupas och intensifieras när de mer intellektuella analytiska momenten kommer senare. Att eleverna ofta med en viss förväntan ser fram mot de högre klassernas arbetssätt ser vi som positivt.

Och det avgörande är förstås att det mätbara resultatet för eleverna i högre klasserna är lika bra eller bättre jämfört med elever som tidigt kommer in i ett högre tempo i inläringen.

Men återigen: även om vi här nämner waldorfskolorna hävdar vi att synpunkterna har en vidare, generell syftning.

Mycket skulle vara vunnet om kursplanen reducerade antalet obligatoriska moment och lät andra få karaktären av rekommendationer och pedagogiska uppslag.

Barn är barn, inte små vuxna. Och de skall få vara barn. Detta har upprepats otaliga gånger under historiens gång, men kursplanetexten tycks ha förbisett att också en sådan truism kan innehålla något väsentligt.

Waldorfskolefederationens förespråkande av en något långsammare intellektuell progression står givetvis inte på något sätt i motsättning till alla skolors självklara uppgift att uppmärksamma och åtgärda de barn som i ett eller flera avseenden tenderar att komma efter och därför redan tidigt måste komma i åtnjutande av stödåtgärder.

Tre områden där ovan anförda synpunkter blir särskilt tydliga

A/ Datorer.

Självklart skall skolan använda sig av optimal modern teknik i sin verksamhet. Digitala medier hör i högsta grad dit.

Men i flera ämnen förutsätter det nya kursplaneförslaget att barn redan under de tre första skolåren skall arbeta med datorer.

Detta strider helt mot waldorfpedagogikens uppfattning om vad som är adekvat på detta stadium. I stället skall barnet här, enligt vår uppfattning, arbeta med direkta material, pennor och kriter, penslar. Digitala medel hör till en senare fas i skolan.

Ingenting säger att tidig datorundervisningen hindrar att eleverna i högre klasser kan nå en optimal skicklighet i användandet av olika program, i bildframställning, textgestaltning, layout etc.

Det är visserligen sant att många elever har datorer i hemmet och använder dessa – i de flesta fall huvudsakligen för att spela spel. Men detta är inget argument mot att man under de första skolåren använder den ovannämnda mer direkta och traditionella uppsättningen av material. Datorer förutsätts i bl a Svenska och Bild på detta stadium. Vi finner det överflödigt och vänder oss kraftfullt mot att detta skall vara ett obligatorium.

Vi anser också exempelvis att en elev i nionde klass skall kunna uppnå betyget A i Svenska och Bild oberoende av om han/hon väljer att arbeta med språk och bild utan hjälp av digitala medel. Det är visserligen sant att nästan alla elever på detta stadium frekvent använder sig av

datorer som medel för språkliga texter eller bilder. Men den språkliga och bildmässiga gestaltningsförmågan bör vara grunden för vilket betyg eleven förtjänar – oberoende av vilken teknik som används.

För säkerhets skull: Waldorfskolan undervisar självklart i datakunskap på dessa högre stadier och tillser att alla elever uppnår en tillräcklig färdighet i datoranvändning. I många fall också i mer avancerade layout- och bildprogram.

Det ingår också lika självklart i waldorfskolornas åtgärdsrepertoar att redan i lägre klasser använda kompensatoriska (ofta digitala) hjälpmedel för elever med särskilda behov när det gäller läs- och skrivträning.

B/ Integrerad undervisning

Det framgår inte klart i de nya kursplanerna hur exempelvis de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnena i åk 1-3 skall gestaltas med avseende på timplan.

Många moment är identiska i geografi, samhällskunskap, i kemi, fysik och biologi.

I en waldorfskola är dessa moment i och för sig oproblematiska och de flesta av dem ingår redan i undervisningen – men de integreras i olika, mer eller mindre fria sammanhang genom klassläraren.

Vi förutsätter då att detta även fortsättningsvis skall vara möjligt, och att det inte förväntas att schemat skall spaltas upp, i värsta fall t o m med särskilda ämneslärare redan på detta stadium. En klasslärare med adekvat utbildning skall, enligt vår uppfattning, ha en fördjupad allmänbildning och allsidighet som gör att han eller hon kan leda sin klass i alla eller nästan alla ämnen upp till och med sjätte klass.

C/ Analytiska moment

”Källkritik”, diskussioner av hur texter är uppbyggda etc är enligt vår genom åren av erfarenheten bekräftade uppfattning inadekvat för 7-9-åringar.

Sådana inslag nämns i nästan alla ämnen.

Man kan kanske tänka sig att dessa inslag är avsedda att genomföras på en mycket elementärt resonande nivå, men i så fall bör detta preciseras.

Vår uppfattning är att barnen skall leva sig in i berättelser, bilder och texter. De skall förstå och kunna tala om dem, men inte ur någon analytisk synpunkt.

Däremot är det självklart att intellektuellt reflekterande, kritiskt tänkande, källkritik, analys har en central roll i grundskolans högre klasser.

Också det statliga kulturinitiativet Skapande Skola hävdar att prioriteringen av känslö- och inlevelsebaserad undervisning är central ända upp i pubertetsåldern

NATURVETENSKAP

Generellt är målen i de naturvetenskapliga ämnena, enligt vår på erfarenhet baserade uppfattning, satta för tidigt. Skall man nå de mål som är uppsatta för årskurs 4-6, måste de enskilda naturvetenskapliga ämnena införas i ett betydligt tidigare stadium än som är brukligt inom waldorskolans kursplan. Stora delar av de mål som är beskrivna för årskurs 4-6 anser vi bör ligga i årskurserna 7-9.

Syftet med de naturvetenskapliga ämnena, som de är beskrivna i remissförslaget, vill utveckla en nyfikenhet och lust att utforska omvärlden. Detta görs bäst om barnet, i takt med sin egen

utveckling, ges möjlighet att sinnligt studera de naturvetenskapliga fenomenen innan en abstrahering av ämnet införs.

Om den föreslagna kursplanen genomförs skulle det tvinga oss att göra avkall på den pedagogiska tanken med waldorfskolans kursplan som bygger på en progression genom olika stadier av elevernas utveckling. Detta är grunden för waldorfpedagogiken, där abstrahering av begrepp införs gradvis och bli ett motiv först i nionde klassen och gymnasiet.

Waldorfpedagogiken vill undvika alltför abstrakta begrepp inom naturvetenskapen i tidig ålder.

Waldorfskolan lägger stor tonvikt i undervisningen på olika delar av naturvetenskapen med särskilda perioder, som botanik i årskurs 5, mineralogi i årskurs 6, astronomi i årskurs 7, geologi i årskurs 9.

Kemi: Vi ser svårigheter med målen i kemi för klass 4-6, där begrepp som atomer och molekylmodeller införs i alltför tidig ålder. Första gången en elev i waldorfskolan möter kemi som enskilt ämne är i årskurs 7 där de elementära grunderna i kemi läggs fram. Först i årskurs 9 är eleven mottaglig för att kunna förstå abstraktionen i atombegreppet.

När det gäller **biologi** motsätter vi oss främst att begreppet evolutionens mekanismer införs i årskurs 6. Innan man diskuterar i dessa termer bör eleverna vara väl förtrogna med livets mångfald i form av växters och djurs anpassning till sin nuvarande miljö.

Fysik: några av momenten - elkretsar och batterier - är ett stoff som i varje fall i många klasser bör få vänta till åk 7. Åk 6 blir för tidigt. Likaså är vi skeptiska till att atomuret kan behandlas på ett meningsfullt sätt på det här stadiet.

I betygskriterierna för åk 6 nämns att eleven skall kunna "beskriva fysikaliska företeelser och sammanhang med hjälp av fysikens förklaringsmodeller". Vi hävdar att "naturvetenskapliga termer" ligger närmare vad eleverna kan uppnå här. Annars innebär formuleringen att man redan när fysikämnet introduceras på allvar måste teoretisera. Vi ser det som viktigt att i stället bibehålla elevernas nyfikenhet utan att fixera dem vid någon modell.

SVENSKA

Årskurserna 1 – 3

Vi finner gång på gång formuleringar om analytiska inslag som enligt de generella synpunkter vi framfört är svåröfrenliga med vårt arbetssätt på det här stadiet:

"Avkoda texter", "texters uppbyggnad", "källkritik, hur texternas avsändare påverkar dess innehåll".

Det viktiga är enligt vår uppfattning att utveckla ett flödande, omväxlande språk och stimulera elevernas ordförråd.

Självklart kommer man i samtalen i klassrummet in på "texter från elevernas fritid, interaktiva spel och serietidningar". Läraren skall visa en positivt intresserad hållning till elevernas fritidsintressen. Men att detta skulle vara ett centralt innehåll i svenskundervisningen finner vi tveksamt.

Årskurserna 4 – 6

Även på det här stadiet finner vi som nämnts sökmotorer på Internet underordnade informationsökning i böcker.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av åk 6

Självklart är det viktigt att eleven lär sig att söka källor, men att "självständigt göra trovärdiga

och relevanta val” ser vi som något som hellre bör ingå i betyget A.

BILD, SLÖJD OCH MUSIK

Vi motsätter oss att man för in ett starkt intellektuellt analytiskt moment i dessa ämnen, i synnerhet i de lägre klasserna. De konstnärliga ämnena bör domineras av aktivitet, kreativitet där inspiration och lusten att med sinnena fördjupa sig i materialen i stället tillåts stå i centrum.

Det hindrar naturligtvis inte att bildanalys och konsthistoriska aspekter blir ett naturligt inslag i Bild åk 7-9.

Likaså att klassläraren redan i lägre klasser kan diskutera reklamens påverkan i olika sammanhang. Men det ser vi inte som något som specifikt har med bildämnet att göra. Det ingår snarare i en social, psykologisk kontext.

Många musiklärare har under åren sett att kanonsång med fördel kan vänta till fjärde klass. Det är en liten fråga, men kursplanen bör här inte införa något kravmoment.

ENGELSKA

I stort sett finner vi att kursplaneförslaget är lätt att förena med waldorfkonceptet. Dock uppträder även här vissa svårigheter i åk 3. Så bör det exempelvis ej vara krav på att eleven skall åstadkomma skriftliga berättelser, meddelanden etc.

I åk 4-6: Här borde den skönlitterära aspekten av ämnet betonas mer.

Åk 7-9: Kunskapskraven är för mångordiga och luddiga.

För Waldorfskolefederationen

Göran Fant